

slår fast at hele skolens virksomhet skal «baseres på grunnleggende kristne og humanistiske verdier», jfr. side 7 i den generelle læreplanen. Uenigheten både innad i læreplangruppa, i Faglig kontaktforum og blant høringsuttalelsene dreide seg om hvilke konsekvenser dette skulle ha i arbeidet med å realisere mål seks i planen.

Det forelå både et flertalls- og et mindretallsforslag til dette punktet i læreplanen fra læreplangruppa. *Flertallets forslag*: Elevene skal kunne drøfte etiske spørsmål med utgangspunkt i grunnleggende verdier som menneskeverd og likeverd. *Mindretallet*: Elevene skal kunne anvende kristne og humanistiske normer og verdier i drøftingene av etiske spørsmål. Begge forslag hadde ett punkt om at elevene skal øve seg i å formulere egne oppfatninger og delta i dialog om viktige etiske problem. Man var med andre ord helt enige i den enkelte elevs frihet til selv å foreta valg og hevde egne verdistandpunkter. Rådene fra de ulike høringinstanser gikk i begge retninger. Et flertall av høringinstansene ville ha en klarere uttalt kristen/humanistisk verdiforankring under etikken, mens andre ikke ville legge et spesielt verdigrunnlag til grunn.

Den nye planen følger forslaget til flertallet i læreplangruppa, jfr. 6b og spesifiserer menneskeverd og likeverd som eksempler på grunnleggende verdier drøftingen av etiske spørsmål skal ta utgangspunkt i. Samtidig sier den at elevene skal kunne bruke kunnskapene om sentrale kristne normer og verdier i drøfting av etiske spørsmål, jfr. 4c. Planen har med andre ord en viss prioritering av de verdier og normer som skal tematiseres i undervisningen, men den gir selvfølgelig ingen føringer for hva elevene selv skal stå for. Respekt for enkeltmenneskes integritet er en del av normgrunnlaget.

Målstyrt plan og emnetrengsel.

Den gamle planen for Religionsfaget var en rammeplan, hvor det var stort sprik mellom emnelistene og kravene til pensum ved eksa-

men, valgmulighetene var derfor mange. Den nye målstyrte planen har en helt annen karakter, den beskriver den kompetansen elevene skal oppnå i form av mål for opplæringen. Hovedmomentene under hvert mål beskriver innholdet og gir en mer detaljert presisering av målene. Man kan ikke lenger velge å fordype seg i en eller to ikkekristne religioner eller bare velge humanisme under livssyn. Kravene til elevenes kunnskaper og ferdigheter har blitt større, noe en rekke høringinstanser også påpekte i høringprosessen.

Et generelt problem i tolkningen av målstyrte læreplaner er hvilket nivå elevenes kunnskaper skal ha. Hva betyr det å ha *kunnskaper* om et emne, ha *kjennskap* til eller *kjenne* noe? Hvor grundige skal disse kunnskapene være?

Ny læreplan og nye utfordringer.

Som vi har sett har den nye læreplanen flere nye tema og emner og nye mer styrende prioriteringer innen gamle emneområder. Samtidig er det klart at de fleste temaer har vi også tidligere arbeidet med. Den største utfordringen for oss som lærere vil jeg mene blir å legge til rette for at arbeidet med faget ikke bare blir et jag etter kunnskaper for elevene, men gir rom for undring, opplevelse, diskusjon og dialog. Ifølge læreplanen har faget bevart sin karakter av både å være et kunnskapsfag og et dannelsesfag. Den store utfordringen blir nå å realisere dette i den pedagogiske hverdag.

Samtidig må debatten om hva som skal være gjenstand for evaluering med karakter fortsette.

Arna Østnor, lektor ved Berg videregående skole, leder for Religionslærerforeningen i Norge.

Adresse: Peder Ankers vei 9, 0861 Oslo.

TEMA

De to følgende artikler tar opp endringer i grunnutdanning for vårt fagfelt.

Menighetsfakultetet har nylig lagt om sin studieplan for kristendoms-kunnskap grunnfag i retning av det nye kristendomsfaget (som i parentes bemerket har nærmet seg noe religion i videregående skole). I den følgende artikkel gjør representanter for MF rede for det nye studieopplegget.

Universitetets teologiske fakultet i Oslo er i ferd med en lignende prosess som det gjøres rede for i den andre artikkelen.

Sverre Dag Mogstad og Terje Stordalen:

Fortelling, livstolkning og religion

Nytt grunnfag i KRL ved Det teologiske Menighetsfakultet

GRUNNFAGETS STRUKTUR

Det teologiske Menighetsfakultet (MF) har tilbudt studier og eksamener i kristendoms-kunnskap siden 1967, da Institutt for kristendoms-kunnskap ble opprettet. I dag tilbyr fakultetet foruten følgende studieløp i tillegg til grunnfag: kristendoms-kunnskap mellom-fag, kristendoms-kunnskap hovedfag, semesteremne i koinégresk og hellenistisk kultur-kunnskap samt semesteremne i livssyn og religion. Flere av disse studiene kan gå inn som komponenter i cand. theol. eller cand. philol. grader. Fakultetet tilbyr for øvrig også studier med sikte på teologisk embet-seskamen, kateketutdanning og doktor-gradsutdanning.

Grunnfagsstudiet ved MF er revidert i for-lengelsen av endringene i kristendomsfaget i norsk grunnskole. Studiefaget bærer nå nav-net *Kristendoms-kunnskap med religions- og livssynsorientering*. Nye studieplaner gjelder fra høsten 1996. Grunnfagsstudiet faller nå i to halvdelar: G1 (10 vekttall) og G2 (10 vekttall). I hovedsak skal G1 formidle over-sikt, orientering og kunnskap, mens G2 legger større vekt på analyse, refleksjon, anvendelse og ferdigheter. Det gis undervisning i begge halvdelene hvert semester.

Disipliner og vekttallsfordeling, G1

Det gamle testamente	1.5	vektttall
Det nye testamente	1.5	vektttall
Kirkehistorie med konfesjonskunnskap	1.75	vektttall
Systematisk teologi med økumenikk	1.5	vektttall
Religionsvitenskap med livssynskunnskap	1.75	vektttall
Religionspedagogikk med didaktikk	1	vektttall
Tverrfaglige emner	1	vektttall

Hvert vekttall utgjør ca. 200 sider pensumlitteratur.

Disipliner og vekttallsfordeling, G2

Det gamle testamente	1.75	vektttall
Det nye testamente	2	vektttall
Kirkehistorie med konfesjonskunnskap	1.25	vektttall
Systematisk teologi med økumenikk	2	vektttall
Religionsvitenskap med livssynskunnskap	1	vektttall
Religionspedagogikk med didaktikk	1	vektttall
Tverrfaglige emner	1	vektttall

Hvert vekttall utgjør ca. 200 sider pensumlitteratur.

Undervisningsopplegg, G1 og G2

Studiesemesteret går over 14-15 uker i høstsemesteret og noe lenger i vårsemesteret. Undervisningen går normalt i semesterets første 12 uker, med tid for selvstudier før eksamen. Undervisningen foregår dels i felles forelesninger, dels i seminargrupper (ca. 20 deltakere).

Både forelesninger og seminargrupper går i rekker på 9 eller 6/7 dobbelttimer som fordeles ut over studiesemesteret. Omlag midt i semesteret brytes denne undervisningen opp til fordel for en tverrfaglig uke hvor det undervises i TE.

NY FAGUTVIKLING

Bakgrunnen for revisjonen av grunnfaget er endringer både innenfor basisfagene og innenfor skolefaget. Den direkte ytre foranledningen var Pettersensutvalgets innstilling «Identitet og dialog» som signaliserte et helt nytt kristendomsfag i grunnskolen. Men samtidig hadde det også skjedd en rekke nye ting innenfor basisfagene kristendoms-kunnskap og teologi som måtte reflekteres i en ny studieplan.

Nedenfor vil vi kommentere noen av de mange fagutviklingsperspektiv som var med på å bestemme utformingen av det nye grunnfagsstudiet:

1. Studiefaget komponeres ved utvalg fra forskningsfaget gjort med henblikk for behovene i yrkeskonteksten og målene for lærestedet.

Menighetsfakultetet – og vel universitetsutdanning i stort – har tenkt på studiet som forskeropplæring. Dette hang vel sammen med at man oppfattet faget som «objektivt»: Forskeren gjør det hun *må* gjøre, og kommer slik fram til «sannheten». Derav følger at studenten – i mindre målestokk – *må* gjøre det samme som forskeren gjør for at også han skal få del i forskningens sannheter.

Slik kan man ikke lenger tenke i 1990-årene. For det første er det åpenbart at f.eks. bibelvitenskapen ikke lenger er enhetlig. Det

finnes nye trender og retninger som ikke ganske enkelt kan forties. For det andre bygger et slikt fagkonsept på en positivisme som uansett er passé.

Dette gjør det mulig og nødvendig å *velge* pensum til studiefaget. Og grunnfagsrevisjonen velger i hovedsak ut fra to hensyn; dels ut fra studentenes fremtidige yrke (norsk skole), dels ut fra fakultetets egenart og mål.

Ironisk nok er forventningene fra yrkeslivet mye tydeligere for lærere enn f.eks. for prester. I grunnfagsrevisjonen opplevde vi at skoleverket hadde lagt inn tydelige bestillinger på hva fremtidens lærere skulle kunne.

Neste faktor for valg av studiefagets pensum ligger i institusjonens egenart og mål. Ved Menighetsfakultetet vil vi bl.a. formidle holdninger. Framfor alt skal studentene få utfordring til å danne en teologisk helhetsforståelse. Samtidig er det klart at vår pensumlitteratur oftest bygger på et konsept som gjør kirkelig bibellesning metodisk uinteressant for eksegeten. Vi spør ikke etter hvordan tekster er *brukt*, men etter hvordan de er *ment* (fra forfatterens side). Den som har studert noen år, vet at svarene på disse to spørsmålene kan ligge nokså langt fra hverandre.

Når metoden er desintegrerende, hvordan skal da studenter kunne integrere fagstoffet i en teologisk helhet? Et avgjørende spørsmål i grunnfagsrevisjonen ble om det var mulig å få inn et tilfang av bibellesningsmodeller uten å miste akademisk troverdighet.

I dag finnes mange «nye» metoder som vektlegger *leseren* som tolkningsinstans. Det kan dreie seg om den moderne leser, men også om den opprinnelige leser, den intenderte leser, den impliserte leser, osv.

Grunnfagsplanen forutsetter at *leseren* og *virkningshistorien* får betydning i studiet. Dette ser man særlig i de tverrfaglige emnene hvor f.eks. kirkens bibellesning gjennom historien får en viss plass i studiet av bibelteksten. I arbeidet bak revisjonen forutsettes det også at tolkningshistorie

kommer inn som et utblikk knyttet til selve tekstanalysen.

Med virkningshistoriske elementer også i den «sedvanlige» eksegesen, får de tverrfaglige emnene en modellfunksjon: De viser hvordan fagstoffet tar seg ut når man tenker de tverrfaglige perspektivene helt til endes. Dermed illustrerer de hvordan leserperspektivene kan fullføres også i bibeltekster utenfor TE.

Selvsagt vil bibelstudiene ved MF fortsatt være bestemt av en historisk synsmåte. Leser-perspektivet kan derfor ikke bli alibi for et studium der studenter får sine fordømmer bekreftet. Dette tvinger oss til å begrunne vår egen lesning – noen ganger også til å justere den.

2. Akademisk sakprosa griper ikke alle sidene ved bibeltekstene.

Teologien forvalter materiale som vil engasjere *hele* mennesker; intellekt, verdisyn, handling, sosialt engasjement, estetikk, fantasi osv.

En ekseget orientert mot forfatteren, vil gjerne stille seg *bak* teksten. Det ligger en potensiell dynamikk her som er svært stygg: Dersom jeg stiller meg «bak» teksten også på den måten at jeg forsvarer eller mener å ha forstått alt teksten (forfatteren) sier, så blir det også slik at tekstens autoritet transformeres *ned* og blir lik min autoritet: Det er *jeg* som står inne for teksten. Som leser, derimot, kan jeg stå *foran* teksten og reagere menneskelig – positivt og negativt – på det som fortelles uten at tekstens autoritet svekkes av den grunn. En slik responderende lesning er verdifull når studenter skal danne identitet.

3. Kirkelig og annen estetikk må komme til orde i tolkningen.

I grunnfagsplanen er estetikken forsiktig inne i de tverrfaglige emnene, særlig på G2. Det var enighet i grunnfagsgruppen om at disse dimensjonene må løftes fram i undervisningen. Ikke bare gir de tilgang på andres

respons. Det estetiske materialet lærer oss å *se* (farger, figurer, konstallasjoner), og det *provoserer* til egen respons og refleksjon. Dette er en formidlingsform som høver godt til formidling av kristen og religiøs kunnskap med sitt brede spekter.

Det estetiske er i stand til å uttrykke dimensjoner ved bibeltekstene og fagstoffet som den akademiske sakprosaen mister.

4. Pensum må være vitenskapelig velfundert.

Dette var et viktig poeng i revisjonskomiteens diskusjoner om hermeneutikk og virkemidler i grunnfaget. Vi ønsket ingen avintellektualisering, ingen revisjon som la seg flat for fagets bruksverdi og så bort fra tradisjonelle krav om vitenskapelig verifisering. Tvert imot: vi velger *i forskningsfaget*, ikke utenfor det.

Derfor gjennomførte vi kun endringer som vi mente det var teoretisk dekning for. Vi rev heller ikke ned den tradisjonelle disiplineringen. Derimot ønsket vi at disiplinene gjennom de tverrfaglige modulene kunne få en ny dimensjon idet de også inngår i en større, tverrfaglig, syntese. Faget ble altså ikke «mindre», men heller «større»: fagstoffet fikk en dimensjon til.

5. Undervisningen får et syntetisk, tverrfaglig ansvar.

Grunnfagsrevisjonen legger opp til at undervisningen får en mer eksemplarisk enn heldekkende funksjon. Dermed åpnes også muligheten for at pensum og undervisning dekker noe forskjellige sider av læringsprosessen: I pensum møter studentene den klassiske teologien. I undervisningen møter de i tillegg vurdering og anvendelse av dens resultater. Og framfor alt; de møter mennesker – lærere og medstudenter – som har holdninger både til fagteologien og til den saken som fagteologien omtaler. Det blir altså først og fremst *undervisningen* som får ansvar for læring knyttet til refleksjon, syntese og holdningsdannelse. Det betyr at

undervisningen ikke skal ligge «oppå» pensum, men at det blir en avstand, kanskje også spenning mellom de to.

Undervisningen i en disiplin skal også ha sideblikk til andre disipliner. Spørsmålet om kirkens forhold til Islam i dagens Norge må fortsatt behandles i religionsvitenskapen. Men det er ikke uten tverrfaglig pedagogisk verdi, at studenter får materiale fra forskjellige fag til dette spørsmålet.

6. Kristen livstolkning – utfordring til instrumentell kunnskapsideologi.

Kristen livstolkning dreier seg om *dannelse* og forståelse. Teologisk dannelse er ytterst sett å:

- etablere virkelighetsforståelse og selvforståelse som
- bygger på Bibelen, samt kristen lære, tradisjon og fromhetsliv, og
- er i stand til å integrere allmenn erfaring av livet og virkeligheten.

Det er dette som i grunnfagsplanen har fått betegnelsen «kristen livstolkning». Teologi som livstolkning er noe annet enn en «bruksanvisning» for et yrkesliv som lærer eller prest. Livstolkning omfatter blant annet en sammenvevingen av bibelord og samtidens livsfølelse. Også i hver enkeltes liv er dette en prosess med lengdeperspektiv. Det er et stadig møte mellom religiøs tradisjon, vitenskapelig ettertanke samt eget liv og erfaring. Dette møtet gjør noe med oss, og der er der dannelsen ligger. Er prosessen vellykket, bringer den studenten (og læreren) i resonans med bibelsk og kirkelig tradisjon og med mennesker og samfunnet rundt oss. Livstolkning er en prosess som starter i studiet og fortsetter livet ut – ikke en «fasit» som pugges inn på et par semestre.

NY FAGLITTERATUR

I forlengelsen av studierevisjonen ved grunnfag har det pågått et arbeid med å skrive pensumlitteratur, særlig til de elemen-

tene i faget som har tilknytning til livstolkning. Det vi har sett så langt, tyder på at den sterkeste impulsen til fagutvikling ligger nettopp her. Dette arbeidet viser at vi har fått et langt mer helhetlig fagkonsept enn vi hittil har arbeidet med, et konsept der historiske og systematiske disipliner sammen, er deler av ett studium: studiet i kristen livstolkning.

Til sentrale deler av grunnfagsstudiet finnes det i dag nyskrevet litteratur som binder bibelstudiet, studiet i systematisk teologi og religionspedagogikk sammen. Denne helhetlige og ikke enhetlige tilnærmingen til fagstudiet er knyttet til sentrale emner som Den store bibelfortellingen, livstolkning og fortellingspedagogikk. På sikt er det meningen å få utviklet nytt pensum som går inn i denne helheten. Her ligger nå den store utfordringen til videre fagutvikling.

ERFARINGER

Midtveis ut i det andre semesteret med ny studieplan kan vi allerede trekke noen konklusjoner ut fra erfaringene som er gjort. Først og fremst opplevde lærerne den nye studieplanen som en stor pedagogisk utfordring. Både forelesninger og seminarer måtte legges om og nye undervisningsopplegg måtte lages i samtlige disipliner. Den største utfordringen lå i bruken og integreringen av estetikken. De nye pedagogiske utfordringene har ført til større faglig og

pedagogisk samarbeid på tvers av tidligere fagskiller.

Arbeidet med ny pensumlitteratur har også ført til større tverrfaglighet og ønske om teologisk helhetssyn. Dette har igjen ført til nye perspektiv og tilnærminger til det tradisjonelle fagstoffet.

Fakultetet har opplevd økt studenttilgang, noe vi i hovedsak tror er forårsaket av den nye grunnfagsplanen. Samtidig har vi opplevd at studentene viser stor interesse for den nye fagprofilen.

Arbeidet med revisjonen av grunnfaget har med nødvendighet ført til en tilsvarende revisjon av mellomfaget. Denne revisjonen er nå ferdig, og vi er spent på om denne revisjonen er like vellykket. Revisjonene av grunnfaget og mellomfaget krever nå at en starter revisjonen av hovedfagsstudiet slik at sammenhengen og forskjellen mellom de tre nivåene i kristendomsstudiet bli klare.

Sverre Dag Mogstad, førsteamanuensis ved Menighetsfakultetet; Terje Stordalen, førsteamanuensis samme sted.

Adresse: Menighetsfakultetet, Postboks 5144 Majorstua, 0302 Oslo.